

Kırmızı fularlı mor kaplumbağa

*Yapıcıların reddettikleri taş, köşenin başı oldu. TEVRAT,
MEZMURLAR, 118 (Maalouf, Işık Bahçeleri)¹*

Verili olanlar arasından verili olmayı seçebilme olanağıdır tercih. Verili olmayı bir başka zaman için verili yapacak bir itirazın doğmamış itirazlara adağıdır. Kabul olanın bilgisine sahip insanın, kabul edilmişlerin evvelini tanıyıp sonrasını dönüştürebilme imkânını talep hakkıdır. Yakası açılmamış yaşamları; kolları sıvanmış, bağı açık, gayri resmi renklerle giydirebilme arzudur. Anlamadığı dillerin en yabancı seslerinde, en tanıdık duyguları duyabilme çabasıdır. Bozkırın ortasında rüzgâra değen başak sesini duyma gayretidir:

Mani, yerden, kesilmiş ama kurumaya başladığı halde henüz yeşil kalmış bir dal aldı ve bir kamçı gibi şaklatarak:
—Şu ıslığı dinle, dedi. Onu üzdüğüm için hava inliyor.
Dinlemesini bilseydin, şunları söylediğini anlardın:
Şu dünya üzerinde daha hafif ol, bastırmadan yürü, sert hareketlerden kaçın, ne ağaçları öldür ne de çiçekleri!
Toprağı işliyormuş gibi yap ama onu yaralama, okşamakla yetin. Başkaları avaz avaz bağırırken, dudaklarını kıpırdat ve bağırma. (*Işık Bahçeleri*, 59)

Farklılıklara tahammül edebilme, hikâyelere katlanma şeklidir tercih. Doğruları unutup, soruları tekrar cevaplama isteğidir. Yağmur sonrası yollara dökülmüş salyangoz kervanlarını fark etmektir. Üzerlerine basmadan yürümeye çalışan insanların kederini duymak ve önce onların hoşgörüsüne sığınarak salyangoz satıcılarını mahallende kabul edebilmektir tercih. Tercih ederek doğulmayan bir yerde ve zamanda o yer ve zamanın kurallarını anlama, tanıma ve bunlarla ilgili soru sorabilme hakkıdır. Aynı yerel değerleri kabul edip, onları en yüce en değerli kabul etmek zorunda olmadığının talebidir tercih. Yasak olanı susmaktan usanma şeklidir. Suçtur. Suç'un tanımını konuşma küstahlığına (!) soyunmuş, ayıp hatta yer yer günah bir edimdir. Asi olduğu kadar asil bir samimiyet hüviyetidir.

Umuttur tek başına. Zor ve yıpratıcı, dirayet ve metanet gerektirir. Dert sahibi olmayı tercih ederek başlar tercihen böylesi bir hayat. Anlaşılmamalara, yalnız kalmalara, hor görülmelere ve hatta aşığılanmalara hazır olma şeklidir tercih. Kendi varlığını duyumsamak ve öteki varlıklara dayatmamak için yabancılaşmayı göze alabilme şeklidir. Karalamadan itiraz ed-(il)-ebilme arzusu, homo politicus'u politicus'suz koma rüyasıdır.

Karmaşasını çok renkliliğinden alan bir karnaval kalabalığı, çok renkliliğin egemenliğinde korkusuz bir mahşeri cümbüş hülyasıdır. Çok seslidir, verili olanı korkutacak cinsten. Akıntıya karşı koymak beri dursun, akıntıyla eğlenebilen som bir enerji biçimidir. Risklidir, yersizdir ve yurtsuz. Doğum yeri yoktur ne de bir mezar taşı. Soysuzdur sözüm ona ve sahipsiz. Hem yabancıdır hem de buralı. Zaman zaman tanıdık ama çoğu zaman tanınmamazlıktan gelinen bir aykırı. Verili olanı kabul eden, kabul ettiğine teslim olmayan bir itiraz şeklidir. Huzur bozmakla yargılanan bir yabancı, yabancılığı üstüne asılı bir hoşgörü nişanıdır. Her yola gelmediği gibi tek yolu da yoktur. Tek yolu sevmeyen, tek doğruya da şaşıp kalmış naçar bir sessizlik.

Şaşa kalmaktır tercih ve arzu etmek çocuk inadıyla. Erik ağacında kiraz olmak değildir derdi. Kırmızının da Güneş'e sevdalı olduğunu söylemektir bütün isteği. Gülü sevmek zorunda kalmadan dikenin de sevebileceğini söyleyen yalın bir sestir. Rüzgârı umursamadan yelken olmaktır hayali. Konuşmayı öğrendiği, konuşulanları anladığı günün altında boy veren, dibe yetişememelerde nefessiz kaldığını kabul eden bir bilinç halidir tercih.

Havalanan son ördeğin sona kalma rahatlığıdır, tedirgin, yalnız ve diğerlerine mecbur. Kalabalıktan doğmuş, kalabalığa rağmen olmuş bir iz-düşüm. Seçme zorunluluğunun kabulüyle varlık kazanmak değil, varlığı yaşama, yaşatma halidir. Farklı sesleri duyabilme, ezbersiz anlama çabasıdır. Varlığını cıvık cıvık bir kalabalığın ezberle şahlandırılan marşlarına ve efsanelerine borçlu olan, onlarsız kendini anlatamayan, kalabalığa minnettar, arkadaş canlısı ama kalabalıkla davalı, yalnız bir hoşgörü halidir. Emektir, görme şeklidir, hor görülse de hoş-görmedir, horlanmışları konuşabilme, öfkesiz mücadele şeklidir tercih.

Bildik hikâyelerledir meselesi, mutlu sonla bitecekmiş gibi anlatılan hikâyelerdir itirazı. Şirinler köyünün şirinliğiyle aldatılmış, Gargamel'in hep kaybettiği anlatıyadır itirazı. Masa başı yazgı memurlarının umut tacirliğinedir isyanı. Aynı fırsatçıların paçası çamur yaşamlardan umut çalmalarıdır şaşkınlığı. Çamurdan rol kapmalarına, yakalarına bulaştırmadan mış gibi yapmalarıdır itirazı. İçi gece dışı gündüz vaatlerle çoğalmalarıdır isyanı.

Duvar olmuş katılaştırmış, büyümüş kocaman gri olmuş, kurumuş, sertleşmiş, gerçek olmuş (!) destanlardır itirazı. Çoğalmış, sayıları duvarlara kabartma olmuş, sayanı sayılandan fazla sevmiş hikâyelerdir isyanı. "Bunu bana sen öğrettin Sittay: gerçekte çoğunluk yoktur. Bir sürü adam, dört mevsim boyunca en saçma şeylere inanır, sayıları inandıklarını haklı gösterir mi?" (Işık Bahçeleri, 77)

Öğrenilmiş, tüm fanatik sevdalara ve nefretlere itirazı olan bir bilincin kaskatı kesilmiş duvarlar için suda yaktığı ağıttır tercih: "Bir çift yaprakmış dalında yumuşacık,/ Tutmuşum tutmuşum ellerinden senin; Düşmüşüz yavaşça bir sâkin derenin / İçindeymişik, yeşilmişik, sazmışık. / Balıklar gibiymiş, sessiz ve karanlık, / Yüzermiş saçların, yüzermiş nefesin; / Susarmışız öyle, bir sâkin derenin / İçindeymişik, yeşilmişik, sazmışık."ⁱⁱ

Anlatmaktan çok dinleyebilen, göstermekten çok görebilen, gördüğüyle duyduğuyla katılaştırmayan, hafızası güçlü, ezberi zayıf bir muhakeme arayışıdır tercih. Kabul olanı bilmek ile kabul olanı onaylamak arasında bir başına kalan insanın öfkelenmeden soru sorma arzusudur.

Öyleyse, tercih bir hak değil, hakkın tanımı ve olanağı üzerine yalnızlaşarak güçlenen, güçlendikçe renklenen, renklendikçe sivrilen bir sesin soru sormaktan vazgeçmediği; saldırılara, hoyratlıklara karşı sağduyusunu ve renklerini kaybetmediği bir bilinç biçimidir. Adaleti (!) arayan, intikamı reddeden tavizsiz bir barış arzusudur.

Her yanımıza kıskanç tanrıların çömezleri dikiliyor, bense hoşgörü tanrısının sesini yansıtıyorum. Benim dinim, daha uzun süre, bu dünyadan kopmuş bir avuç Seçilmiş'in dini olacak. İmparatorluk bu dini kucaklayamaz.

Gene de her birimiz kendi rolümüzü oynarsak, birlikte çok iş yaparız. Adil yönetirsen, vatandaşlarının iyiliği için çalışırsan, yemininde söylediğin gibi bütün dinleri koruyacak olursan, ben de müritlerimle birlikte uluslara ışığı öğretirim. (*Işık Bahçeleri*, 233)

M. Önder Göncüoğlu

Buca / İzmir

ⁱ Amin Maalouf, *Işık Bahçeleri*, Çev. Esin Talu-Çelikkan Telos Yayınları.

ⁱⁱ Can Yücel, "Suda", <http://www.canyucel.org/suda.html>